

POSTANOWIENIE

Dnia 27 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorczyk

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa [...] Bank spółki akcyjnej w W.

przeciwko O. [...] sp. z o.o. w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 maja 2022 r.,

zażalenia strony pozwanej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 29 grudnia 2021 r., sygn. akt I WSC [...],

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...], pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę kasacyjną pozwanej od wyroku tego Sądu z dnia 22 czerwca 2021 r. z powodu jej nieopłacenia w tygodniowym terminie od doręczenia pełnomocnikowi postanowienia z dnia 27 października 2021 r., którym pozwana (dalej także – „Spółka”) została zwolniona częściowo od opłaty od skargi kasacyjnej ponad kwotę 50 000 zł, w pozostałym zaś zakresie jej wnioszek o zwolnienie od tej opłaty został oddalony.

W uzasadnieniu częściowego oddalenia wniosku Sąd zwrócił uwagę, że w toku postępowania apelacyjnego, postanowieniem z dnia 9 lutego 2021 r., pozwana została zwolniona od kosztów sądowych w sprawie, przegrała postępowanie przed Sądami obu instancji i każdorazowo została obciążona kosztami procesu. Wskazał również, że postępowanie w sprawie trwa od 2017 r., przeciwko pozwanej toczą się postępowania egzekucyjne, od 2014 r. wykazuje ona jedynie straty, a jej jedynym wspólnikiem jest spółka R. [...] sp. z o.o., która - według oświadczenia prezesa zarządu - nie ma możliwości zwiększenia majątku strony pozwanej. Dla pozwanej nie jest prowadzony rachunek bankowy i nie ma możliwości prześledzenia bieżących przepływów środków. Zobowiązania Spółki wynoszą 631 716,59 zł, a wynik bilansowy za 2021 r. - 0 zł. Po stronie aktywów pozwana wykazuje na dzień 31 grudnia 2020 r. kwotę 118 290,14 zł, na dzień zaś 30 kwietnia 2021 r. 119 732,04 zł. Z dokumentów wynika, że wartość aktywów trwałych Spółki wzrasta, a więc jej sytuacja majątkowa ulega stopniowej poprawie (na 31 grudnia 2016 r. - 26 317,52 zł, październik 2017 r. - 30 951,65 zł; 31 grudnia 2017 r. - 60 410,29 zł, 31 grudnia 2018 r. - 104 207,68 zł). Sąd Apelacyjny wskazał następnie, że jakkolwiek pozwana podnosi, iż nie dysponuje środkami na pokrycie opłaty od skargi, a jej działalność od 2014 r., a zatem od 7 lat, przynosi straty, to z KRS nie wynika, aby spółka zaprzestała działalności gospodarczej lub też dokonała zawieszenia takiej działalności. W związku z tym, kierując się zasadami logiki i doświadczenia życiowego, należy przyjąć, że podmiot działający profesjonalnie na rynku, ponosząc w tak długiej perspektywie czasowej straty, zaprzestałby prowadzenia działalności. Pozwana nie wskazuje także, aby toczyło się przeciwko niej postępowanie upadłościowe lub restrukturyzacyjne. W konkluzji rozważań Sąd Apelacyjny stwierdził, że pozwana wykazała aktywa na poziomie 119 732,04 zł, a zatem nie można przyjąć, iż nie dysponuje żadnymi środkami, które mogłaby wydatkować na potrzeby opłaty sądowej, i zwrócił uwagę na ekstraordynaryjny charakter skargi kasacyjnej, który uzasadnia stosowanie większego rygoryzmu przy realizacji obowiązku wnoszenia opłat sądowych.

W zażaleniu na rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego pozwana zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych skutkujący naruszeniem art. 398⁶ § 2 k.p.c., naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 103 ust. 1 u.k.s.c. Na podstawie art. 380 w zw. z art. 391

§ 1 i art. 398²¹ k.p.c. wniosła o rozpoznanie postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 27 października 2021 r. w przedmiocie częściowego oddalenia wniosku strony pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych zgłoszonego w skardze kasacyjnej w zakresie, w jakim Sąd oddalił wniosek pozwanej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (obecnie tekst jedn. Dz. U. z 2022, poz. 1125; dalej – „u.k.s.c.”) sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. Dążąc zatem do wykazania niemożliwości uiszczenia kosztów sądowych, spółka kapitałowa powinna dowieść nie tylko, że nie dysponuje wolnymi środkami pieniężnymi i nie mogła ich wcześniej zabezpieczyć, ale również iż nie mogła ich pozyskać z wykorzystaniem posiadanych składników majątkowych, jak również od osób kapitałowo zaangażowanych w jej działalność. Konieczność uwzględnienia możliwości wykorzystania przez spółkę dostępnych dla niej źródeł finansowania wyrażona została *expressis verbis* w art. 103 ust. 2 u.k.s.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, dalej - "Nowelizacja"), jednak uzasadniona była również na gruncie art. 103 w brzmieniu sprzed Nowelizacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2021 r., IV CZ 2/21, OSNC 2022, nr 3, poz. 31).

Tym niemniej w okolicznościach niniejszej sprawy oparcie się przez Sąd na ustaleniu, że skarżąca wykazała w dokumentach finansowych aktywa trwałe na poziomie 119 732,04 zł nie jest wystarczające dla odmowy jej zwolnienia od kosztów sądowych. Aktywa trwałe w nieznacznie niższej wysokości Spółka posiadała wszak również w dacie uwzględnienia przez Sąd Apelacyjny jej wniosku o zwolnienie od opłaty od apelacji postanowieniem z dnia 9 lutego 2021 r. Dokonana przez Sąd Apelacyjny odmienna ocena tożsamyh w istocie okoliczności faktycznych wymagała dokonania pogłębionej oceny sytuacji finansowej skarżącej, czego zabrakło. W świetle podniesionych przez skarżącą twierdzeń jest wątpliwe,

czy wskazywany przez Sąd Apelacyjny sukcesywny wzrost wartości jej aktywów trwałych wykazywanych w dokumentacji finansowej na przestrzeni kilku lat, jak również charakter tych środków, rzeczywiście świadczą o możliwości uiszczenia przez Spółkę opłaty od skargi kasacyjnej w wysokości 50 000 zł. Stwierdzenie takie wymagałoby poczynienia ustaleń dotyczących rodzaju i charakteru posiadanych aktywów trwałych, możliwości ich sprzedaży lub uczynienia przedmiotem zabezpieczenia kredytu lub pożyczki, a w konsekwencji również zdolności kredytowej pozwanej. W ich braku ocenę zdolności pozwanej do poniesienia opłaty od skargi kasacyjnej należy uznać za przedwczesną.

Z kolei postawienie Spółce zarzutu, że utrzymuje działalność gospodarczą, faktycznie jej nie prowadząc i pogłębiając zadłużenie, oraz uwzględnienie tej okoliczności jako przemawiającej za oddaleniem wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych wymaga poczynienia ustaleń dotyczących przyczyn faktycznego zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej i możliwości jej kontynuowania przez pozwaną. Sama abstrakcyjna możliwość prowadzenia działalności gospodarczej bez odniesienia do sytuacji konkretnego podmiotu, rodzaju prowadzonej uprzednio działalności oraz posiadanego majątku nie pozwala *a priori* zakładać, że ów podmiot ma lub miał możliwość zabezpieczenia środków na pokrycie opłat sądowych. Sąd Apelacyjny zaniechał ustalenia tego rodzaju okoliczności i nie poddał ich ocenie.

Niedokonanie ustaleń dotyczących posiadanych przez pozwaną składników majątkowych i faktycznej możliwości wykorzystania ich dla zabezpieczenia środków na opłaty sądowe, przy uwzględnieniu prowadzonych przeciwko pozwanej postępowań egzekucyjnych oraz ewentualnych obciążeń tych składników, jak również brak ustaleń dotyczących możliwości uzyskania przez pozwaną środków od podmiotów kapitałowo zaangażowanych w działalność spółki, których dokumentacja finansowa została przedłożona wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych, lecz nie została poddana jakiegokolwiek ocenie, uniemożliwia odparcie podniesionych w zażaleniu zarzutów.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[as]